

Підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників: міжнародні аспекти

Яковенко Олена Іванівна¹

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

E-mail: lena.jakovenko2012@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2280-2701>

У статті актуалізовано питання вивчення зарубіжного досвіду вдосконалення підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

При проведенні дослідження зроблено теоретичний аналіз повнотекстових наукових праць, розміщених у наукометричній базі Google Scholar, офіційні сайти зарубіжних ЗВО.

Звертається увага на необхідність модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників. Оновлення системи підвищення кваліфікації, створення нових структур є одним із пріоритетних напрямів державної політики будь-якої країни та спрямоване на забезпечення професійного зростання фахівця. Досягнення нової якості освіти пов'язане з переорієнтацією освіти на підготовку людей до життя, вирішення питань гарантованої зайнятості, вимог швидкоплинного суспільства, технологічних змін. Освіта розглядається як процес, що триває все життя, який необхідно не тільки коригувати, але і змінювати, і перетворювати.

Проаналізовано основні риси і досліджено особливості підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в таких зарубіжних країнах, як США, Великобританія та Німеччини.

Автором підкреслюється, що післядипломна педагогічна освіта цих країн вирізняється структурною різноманітністю, багатоманітністю змісту, форм і методів освіти, що зумовлено специфічними рисами історичного розвитку, національними традиціями та пріоритетами освітніх потреб НПП. Водночас на системи, що сформувалися, в тому числі і в сучасній Україні, суттєво впливають зовнішні чинники: процеси глобалізації суспільства, інтернаціоналізація освіти, діяльність міжнародних організацій, які акумулюють прогресивні педагогічні ідеї і висувають нагальні вимоги щодо її вдосконалення.

Як відзначає автор, в Україні робота із вдосконалення системи підвищення кваліфікації вітчизняних НПП так само, як і в інших країнах, ведеться за усіма напрямками, за допомогою сучасних форм і методів. Проте автор виокремлює дві проблеми: перша – незадовільне технічне забезпечення; друга – деякий супротив інноваціям людського чинника.

Подальші розвідки тематики автор вбачає в розширенні кола досліджуваних країн, вивченні змісту програм курсів підвищення кваліфікації та в порівняльному аналізі програм підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

***Ключові слова:** післядипломна педагогічна освіта, підвищення кваліфікації, педагогічні та науково-педагогічні працівники, зарубіжний досвід.*

Вступ. Реформування системи освіти охопило більшість країн заходу, а згодом і пострадянського простору: перехід на Болонський процес, упровадження в освіту компетентнісного підходу, концепція «навчання впродовж життя», інформатизація навчання тощо. Зумовило пошук нових підходів до фахової освіти, адже сьогодні професійні знання неухильно і дуже швидко старіють. В таких умовах будь-який працівник повинен підвищувати рівень своєї кваліфікації, інформаційну та технічну обізнаність, особливо це стосується педагогічних та науково-педагогічних працівників (НПП).

Процес модернізації освіти торкається підвищення кваліфікації як однієї з ланок освітньої системи, основної форми підготовки кваліфікованих фахівців. Змінюються цілі, завдання та функції системи підвищення кваліфікації, оновлюються її зміст і форми. Освіта стає провідним чинником відтворення суспільного інтересу, науки і культури в цілому. Формується стійка світова тенденція визначення якості у сфері освіти, про що свідчить ціла низка міжнародних програмних документів.

У сучасних умовах інтеграції вищої освіти України до європейського освітнього простору особливо важливим суб'єктом освітньої діяльності є саме НПП, адже саме вони формують майбутнього

¹ кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю Ізмаїльського державного гуманітарного університету

компетентного фахівця. Компетентності, одержані НПП під час підготовки, не можуть бути актуальними протягом усієї кар'єри викладача, вони повинні постійно оновлюватися та доповнюватися.

Сьогодні як ніколи актуалізується концепція навчання впродовж життя, професійний розвиток НПП, систематичне підвищення кваліфікації. Вже існує досить значний теоретико-практичний доробок як зарубіжних, так і вітчизняних авторів із питань підвищення кваліфікації. Так, особливості та певні характерні риси підвищення кваліфікації НПП у різних країнах висвітлювали у своїх роботах такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: М. Баєрс, Р. Бойсе, О. Козлова, А. Кочарян, В. Олійник, Ч. Рейнджес та інші. Натомість більшість досліджень стосується підвищення кваліфікації викладачів ЗЗО, недостатньо вивчено досвід іноземних країн, який би став у пригоді для вітчизняного апробування.

Метою дослідження є вивчення зарубіжного досвіду розвитку систем підвищення кваліфікації НПП та можливості його адаптування до вітчизняних умов.

Методи дослідження. Для здійснення дослідження проводився теоретичний аналіз повнотекстових наукових праць, розміщених у наукометричній базі Google Scholar, офіційні сайти зарубіжних ЗВО.

Результати дослідження. Одним із головних пріоритетів західних освітніх реформ є підготовка професійно-компетентного педагога, шлях до цього полягає у вдосконаленні національних систем підвищення кваліфікації НПП. Отже, розглянемо особливості підвищенні кваліфікації НПП в окремих провідних західних країнах.

Важливим кроком у галузі підвищення кваліфікації НПП у США було створення Національного науково-дослідного центру з навчання педагогічних кадрів. У США використовуються різні форми підвищення кваліфікації НПП: денні, вечірні, заочні; суботні та недільні курси, «літні школи», дискусійні та дослідницькі групи тощо. Вони працюють при консультативних фірмах та науково-дослідних центрах. Програми таких курсів носять як теоретичне, так і практичне спрямування.

Серед найбільш розповсюджених групових форм підвищення кваліфікації НПП М. Брунер (Bruner, 2000: 114) виділяє фокус-групи і самоврядні робочі команди. За визначенням американських учених Л. Фрей і Т. Грінбаум (Freu, Greenbaum, 2007), фокус-групи є одним з видів групового інтерв'ю, в якому фекулті-девелопер спрямовує невелику групу людей у відносно відкритій дискусії.

М. Брунер (Bruner, 2000) уважав, що фокус-групи є засобом отримання інформації, тому вони мають бути використані в якості доповнення до дослідження або індивідуальних проєктів.

Відкриті уроки, на думку Д. Елліс (Ellis, 2010), так само зберігають свою актуальність. На уроки досвідчені НПП запрошують своїх колег, заздалегідь повідомляючи інформацію про студентську групу, тему, цілі, методи і зміст навчання в рамках відкритого уроку. Кількість спостерігачів залежить від доступних місць. Після заняття спостерігачі ставлять запитання викладачеві, ведеться їх обговорення. Для більш досвідчених педагогів – це можливість просувати і збагачувати свій досвід, а для початківців – цей досвід переймати (Ellis, 2010: 119-120).

Такі форми підвищення кваліфікації були і є досить ефективними, проте, найчастіше вони переходять в он-лайн режим.

Досить поширеною формою є наставництво. Так, наприклад, для педагогів-початківців у Гарвардському Університеті створено спеціальний «Інститут молодих викладачів», який проводить різноманітні форуми, конференції, круглі столи, засідання, майстер-класи видатних викладачів, он-лайн супровід тощо. Така форма підвищення кваліфікації дозволяє познайомитися з іншими молодими НПП з усього Гарварда і дізнатися про численні можливості, доступні для початківців НПП на базі університету (Harvard University).

В університетах США як форма підвищення кваліфікації також широко використовуються робочі команди, які виникли з необхідності об'єднання НПП від кожної кафедри, що мають відповідний досвід. Така форма є, так би мовити, процесом об'єднання «робочих» (педагогів) для спільного творчого і продуктивного процесу.

До форм підвищення кваліфікації НПП університетів США належать так само письмові «консультації» і тематичні книги. Такі брошури та роздаткові матеріали, як зазначає Р. Бойс, безсумнівно, були корисні, натомість вони могли бути піддані критиці, як мінімум, із двох пунктів. З одного боку, вони подекуди залишалися непрочитаними. З іншого боку, вони мало чим допомагали педагогам-початківцям у виникненні більш складних проблем чи запитань (Voice, 1992: 9). Натепер такий матеріал загалом представлено на сайтах університетів.

НПП так само можуть співпрацювати засобами веб-консультування та веб-проєктування. Такі електронні ресурси, як блоги, Twitter, Facebook, RSS-канали, а також безліч інших, дозволяють

отримати відкритий доступ до широкого кола ресурсів, які можуть легко оновлюватись і розширюватись для професійного спілкування тощо.

Значним попитом користуються курси дистанційного навчання із використанням найсучасніших технологій та спеціалізованого ПО.

У Великобританії, на відміну від більшості країн Західної Європи, немає законодавчо встановлених вимог щодо підвищення кваліфікації НПП; їхнє постійне професійне зростання – це відповідальність кожного університету, більшість з яких має свої власні відділи або працівників, відповідальних за професійний розвиток своїх кадрів. Натомість це не означає, що держава не опікується питаннями підвищення кваліфікації НПП. Такі питання, як зазначає О. Чорна, вирішуються на всіх рівнях: національному, регіональному та місцевому. Розрізняють «внутрішні» та «зовнішні» джерела підвищення кваліфікації НПП (Chorna, 2010: 273). До внутрішніх джерел, на думку науковців, належать заходи, які плануються й організуються ЗВО та безпосередньо педагогом, а до зовнішніх – різноманітні курси в центрах підвищення кваліфікації при міських та регіональних управліннях освіти, ЗВО тощо (Chorna, 2010: 273, Karosl'oz, 2016: 93). Щодо ефективності самих курсів, тут теж немає єдиної національної системи оцінювання підготовки НПП. Суто національним надбанням англійського досвіду слід уважати так звану «систему підготовки», яка включає різні недержавні організації, місцеві адміністрації, професійні асоціації, видавництва, що підтримують і сприяють розвитку педагогічної освіти в країні, зокрема, підвищенню кваліфікації НПП (Frey, Greenbaum, 2007: 74).

Кожен британський університет розробляє власну стратегію підвищення кваліфікації своїх НПП на основі довгострокового навчального плану. Така діяльність є центральним напрямом розвитку закладів вищої освіти і може включати формальне навчання НПП, отримання ними другої вищої освіти, вивчення досвіду колег, наставництво, стажування в цьому ЗВО на іншій кафедрі або ж в іншому і подібні види діяльності, що ведуть до змін у компетентностях, які потім будуть використані НПП на практиці.

В університеті розробляються програми навчання як для своїх НПП, так і для колег з інших ЗВО. Акредитація та фінансування окремих програм навчання в секторі вищої освіти здійснюється Академією вищої освіти Великої Британії, Асоціацією розвитку освіти і персоналу (SEDA), за підтримки Фонду лідерства для вищої освіти, який вивчає інноваційні процеси в національних освітніх системах. Вони також розробляють програми з постійного вдосконалення професійної підготовки НПП за активної участі ЗВО і професійних асоціацій, що базуються на сучасних наукових відкриттях та інноваційних педагогічних технологіях (Козлова, Ирхина, 2012).

У британських ЗВО суттєве значення надається розробці авторських курсів і програм, як для очної, так і дистанційної форм навчання. При цьому відбір методів викладання залежить від мети перепідготовки або післядипломної освіти. Вибір методів викладання залежить від мети конкретного курсу післядипломної освіти або перепідготовки, їхня типологія включає як загальноприйняті педагогічні прийоми (наприклад, лекції, групові дискусії і дистанційне навчання), так і спеціальні методи, які можна віднести до окремої методики (Капосльоз, 2016: 95).

Перепідготовка НПП у Великобританії обирає більш індивідуалізовані форми, які визначаються самим педагогом за потреби у підвищенні компетентності в тій чи тій освітній галузі.

У Німеччині, однієї з найбільш розвинених в освітянських традиціях країн, організація підготовки та підвищення кваліфікації НПП відзначається відсутністю загальнодержавної системи регулювання. Управління системою освіти перебуває в компетенції федеральних земель. Проте на загальнофедеральному рівні підвищення кваліфікації НПП всіляко заохочується. Так, у січні 2002 р. почав діяти новий закон у Німеччині «Про заохочення підвищення кваліфікації», за яким, зокрема, було виділено додаткові кошти на ці цілі.

У 2004 р. у Німеччині Комісія федеральних земель, що опікується проблемами науки і освіти, схвалила доповідь «Стратегії безперервного навчання у Федеративній Республіці Німеччині».

Відповідно до проведених досліджень, Німеччина є моделлю тривалої безперервної освіти. Основна особливість такої моделі – орієнтація на ринок праці.

У Німеччині завдання вдосконалення системи підвищення кваліфікації активно вирішують центри підвищення кваліфікації. Так, наприклад, Федеральна Земля Північний Рейн-Вестфалія ефективно використовує в умовах системи підвищення кваліфікації форму модерації, яка, по суті, є окремою великою формою із чисельною сукупністю методів організації праці слухачів курсів (Reintjes, Bellenberg, 2018: 132). Досить часто в якості базових центрів визначаються освітні установи, які обирають інноваційні, нетрадиційні напрями методичної та управлінської діяльності. Завдання таких центрів – не

тільки підвищення управлінської компетентності педагогічних кадрів і керівників, а й підготовка їх як майбутніх модераторів, здатних навчати своїх колег.

Німецька модель професійної практичної підготовки НПП у рамках підвищення кваліфікації передбачає систему наставництва.

Натепер у Німеччині передбачено різні форми організації системи підвищення кваліфікації НПП, отримання додаткових кваліфікацій, розширена номенклатура педагогічних спеціальностей. Основним принципом є прагнення наблизити освітній процес до потреб його учасників конкретного освітнього закладу. Особливого значення набули програми і проєкти, що мають міжнародну спрямованість та створення єдиного європейського освітнього простору.

Обговорення результатів. В Україні сьогодні також відбувається оновлення системи підвищення кваліфікації та розвитку професійної компетентності НПП: оновлюються освітні програми, розробляються додаткові курси, поступово впроваджуються різноманітні форми дистанційного навчання.

В умовах глобалізації та інформатизації освітнього простору, докладання міжнародних зусиль до об'єднання його в єдиний, усі нові техніки стають більш відкритими і доступними. Робота щодо вдосконалення системи підвищення кваліфікації вітчизняних НПП так само, як і в інших країнах ведеться за усіма актуальними напрямками, сучасними формами та методами. Водночас слід виокремити дві, на наш погляд, сутнісні проблеми: перша – незадовільне технічне забезпечення; друга – деякий супротив інноваціям людського фактору. Саме тому, на наш погляд, зміст курсів із підвищення кваліфікації НПП повинен спрямовуватися не лише на формування спеціалізованих компетентностей, мовних, знань із психології навчання тощо, але стануть у пригоді курси із здобування грантів та пошуку спонсорів (фандрейзингу), курси щодо володіння сучасними ІКТ та їх використання в навчанні. Подібні курси вже досить тривалий час є дієвими в програмах підвищення кваліфікації розглянутих нами країн.

Нові освітні умови вимагають коректування не тільки методичної та професійної підготовки НПП, а й оновлення системи підвищення кваліфікації для педагогів, які працюють.

В усіх розвинених країнах сьогодні йде активний процес оновлення та вдосконалення систем підвищення кваліфікації НПП., адже створення ефективної системи підвищення кваліфікації НПП є однією з головних умов якості професійної діяльності як самого педагога, так і становленню його учнів як майбутніх фахівців.

Висновки. У процесі дослідження було розкрито основні риси систем підвищення кваліфікації НПП таких провідних країн, як США, Великобританія та Німеччина.

Післядипломна педагогічна освіта цих країн відзначається різноманітністю організаційних структур, змісту, форм і методів освіти, що зумовлено специфічними рисами історичного розвитку, національними традиціями та пріоритетами освітніх потреб НПП. Водночас на системи, що сформувалися, в тому числі і в сучасній Україні, суттєво впливають зовнішні чинники: процеси глобалізації суспільства, інтернаціоналізація освіти, діяльність міжнародних організацій, які акумулюють прогресивні педагогічні ідеї і висувають нагальні вимоги щодо її вдосконалення.

Подальші розвідки означеної тематики мають провадитися, передусім, з приводу розширення кола різних країн, що досліджуються, змісту програм курсів підвищення кваліфікації та в порівняльному аналізі програм підвищення кваліфікації НПП.

Література

Єльнікова Г. В. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у т.ч. керівників, професійно-технічних навчальних закладів, навчання на підприємстві. *Теорія і методика професійної освіти*. 2014. Т. 1. № 5. С. 1-13.

Капосльоз Г. В., Невмержицький В. М., Рибчук О. О., Розумний О. Д. Зарубіжний досвід професійного розвитку науково-педагогічних працівників в системі післядипломної освіти. *Військова освіта: Збірн. наук. праць*. Київ, 2016. № 2(34). С. 93-103.

Кіщенко Ю. Методи викладання і форми оцінювання у системі підвищення кваліфікації учителів Англії та Уельсу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2001. Вип. 3. С. 157-167.

Козлова Е. В., Ирхина И. В. Особенности повышения квалификации научно-педагогических кадров ВУЗов в Великобритании: исторический и политический аспекты. *Современные проблемы науки и образования*. 2012. № 6. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=7355> (дата звернення: 14.02.2021).

Кочарян А. Б. Вимоги до професійної компетентності науково-педагогічних працівників університету за умов створення електронного освітнього середовища. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2014. № 4. С. 16-18. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=komp_2014_4_5 (дата звернення 10.02.2021).

Медведовська Д. О. Основні критерії якості вищої освіти: досвід Великої Британії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2016. № 4 (58). С.48–55.

Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія. Київ: Міленіум, 2003. 594 с.

Олійник В. В. Професійне удосконалення науково-педагогічних працівників: проблеми та шляхи вирішення. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ», 2010. Вип. 27 (31): V Кримські педагогічні читання «Педагогіка вищої школи 21-го століття та формування національної гуманітарно-технічної еліти»:* в 3 ч. Ч. 1. С. 88–97.

Чорна О. Сучасні тенденції підготовки та підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ (на прикладі відповідного досвіду Великої Британії). *Наукові записки Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. Вип. 88. С. 273-276.

Voice R. The new Faculty Member. Supporting and Fostering professional Development. San Francisco, 1992. 378 p.

Bruner M. S. Small group Communication and Staff Development. *Staff and Educational Development international*. 2000. № 4 (2). P. 113–118.

Ellis D. E. Practical Suggestions for Programs and Activities. *A Guide to Faculty Development*. San Francisco, 2010. 230 p.

Frey L. R., Greenbaum T. Investigating communication and introduction to research methods. Boston, 2007. 149 p.

Harvard University. URL: <http://www.harvard.edu> (дата звернення: 10.02.2021)

Reintjes Ch., Bellenberg G. Mentoring und Coaching als bedeutsame Lerngelegenheiten zur Professionalisierung. *Schulpraktische Studien und Professionalisierung* (Bd. 3). Münster: Waxmann. 2018. 230p.

Training of pedagogical and research-pedagogical staff: international aspects

Yakovenko Olena²

Izmail State University for the Humanities, Ukraine

The article revises the issue of studying foreign experience in improving the professional development of teaching staff. Remarks are made on the need to modernise the system of advanced training of pedagogical and research-pedagogical staff. Updating the system of advanced training, the creation of new structures is one of the priority directions of state policy in any country; it is aimed at ensuring the professional growth of a specialist. The achievement of a new quality of education is associated with the reorientation of education for preparing people for life, for solving the issues related to guaranteed employment, for the requirements of a fleeting society and technological changes. Education is viewed as a lifelong process that needs not only to be corrected, but also changed and transformed. The main features of advanced training have been analysed; the peculiarities of advanced training intended for research-pedagogical staff in such foreign countries as the USA, Great Britain and Germany have been investigated.

The author emphasises that postgraduate pedagogical education in these countries is distinguished by a structural diversity, a variety of content, forms and methods of education, which is grounded by the specific features of the countries' historical development, national traditions and priorities of educational needs of research-pedagogical staff (RPS). At the same time, external factors significantly influence the systems that have formed in modern Ukraine: the processes of globalisation of society, the internationalisation of education, the activities of international organisations that accumulate progressive pedagogical ideas and put forward urgent requirements for its improvement.

As the author notes, in Ukraine, the work to improve the system of advanced training of domestic RPS, as well as in other countries, is carried out in all directions, using modern forms and methods. However, the author singles out two problems: 1) unsatisfactory technical support; 2) some resistance to innovation due to

² Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor at the Entrepreneurship and Tourism Management Department at the Izmail State University for the Humanities

the human factor. The author sees the further development of the subject in expanding the range of studied countries, studying the content of advanced training courses and in analysing advanced training programs intended for research-pedagogical staff.

Keywords: postgraduate pedagogical education, professional development, pedagogical and research-pedagogical staff, foreign experience.

References

Boice, R. (1992). The new Faculty Member. Supporting and Fostering professional Development. San Francisco [in English].

Bruner, M.S. (2000). Small group Communication and Staff Development. *Staff and Educational Development international*. Issue 4 (2). pp. 13–118. [in English].

Chorna, O. (2010). Suchasni tendentsiyi pidhotovky ta pidvyshchennya kvalifikatsiyi vykladachiv VNZ (na prykladi vidpovidnoho dosvidu Velykoyi Brytaniyi). [Modern trends in the training and retraining of university teachers (on the example of the relevant experience of Great Britain)]. *Naukovi zapysky Seriya: Pedagogichni nauky – Scientific notes Series: Pedagogical sciences*. Kirovograd. Issue. 88. pp. 273-276 [in Ukrainian].

Ellis, D.E. (2010). Practical Suggestions for Programs and Activities. A Guide to Faculty Development. San Francisco [in English]

Frey, L.R., & Greenbaum, T. (2007). Investigating communication and introduction to research methods. Boston [in English].

Harvard University. Retrieved from: <http://www.harvard.edu>. [in English].

Kaposl'oz, H.V., Nevmerzhyts'ky, V.M., Rybchuk, O.O., & Rozumnyy O.D. (2016) Zarubizhnyy dosvid profesiynoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv v systemi pislyadyplomnoi osvity. [Foreign experience of professional development of scientific and pedagogical workers in the system of postgraduate education]. *Viys'kova osvita: Zbirn. nauk. prats' – Military education: Collective. Science. wash*. Kyiv, Issue 2(34). pp. 93-103 [in Ukrainian].

Kishchenko, Yu. (2001). Metody vykladannya i formy otsynuvannya u systemi pidvyshchennya kvalifikatsiyi uchyteliv Anhliyi ta Uel'su. [Teaching methods and forms of assessment in the system of professional development of teachers in England and Wales]. *Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka – Continuing professional education: theory and practice*. Issue 3. pp. 157-167 [in Ukrainian].

Kocharyan, A.B. (2014) Vymohy do profesiynoi kompetentnosti naukopedahohichnykh pratsivnykiv universytetu za umov stvorennya elektronnoho osvith'oho seredovyscha. [Requirements for professional competence of scientific and pedagogical staff of the university in terms of creating an electronic educational environment]. *Kompyuter u shkoli ta simyi – Computer at school and family*. Issue 4. pp.16–18. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=komp_2014_4_5 [in Ukrainian].

Kozlova, E.V., & Yrkhyna Y.V. (2012). Osobennosti povyshennya kvalifikatsiyi nauchno-pedahohicheskikh kadrov VUZov v Velykobrytaniyi: ystorycheskyy y polytycheskyy aspekty. [Features of advanced training of scientific and pedagogical staff of universities in Great Britain: historical and political aspects] *Sovremennyye problemy nauky y obrazovannya –Modern problems of science and education*: Retrieved from: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=7355> [in Ukrainian].

Medvedovs'ka, D.O. (2016). Osnovni kryteriyi yakosti vyshchoyi osvity: dosvid Velykoyi Brytaniyi. [The main criteria for the quality of higher education: the experience of Great Britain]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. Sumy. Issue 4 (58). pp. 48–55. [in Ukrainian].

Oliylyk, V.V. (2003). Naukovi osnovy upravlinnya pidvyshchenniam kvalifikatsiyi pedahohichnykh pratsivnykiv proftekhosvity: monografiya. [Scientific bases of management of advanced training of pedagogical workers of vocational education: monograph]. Kyiv. 594 p. [in Ukrainian].

Oliylyk, V.V. (2010). Profesiynne udoskonalennya naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv: problemy ta shlyakhy vyrishennya. [Professional development of scientific and pedagogical workers: problems and solutions. Problems and prospects of formation of the national humanitarian and technical elite: coll. Science]. *Problemy ta perspektyvy formuvannya natsional'noyi humanitarno-tekhnichnoyi elity: zb. nauk. pr. Kharkiv: NTU «KHPi», Issue 27 (31): V Kryms'ki pedahohichni chytannya «Pedahohika vyshchoyi shkoly 21-ho stolittya ta formuvannya natsional'noyi humanitarno-tekhnichnoyi elity»: v 3 ch. Ch. 1. – Problems and prospects of*

formation of the national humanitarian and technical elite: a collection of scientific works. V Crimean pedagogical readings "Pedagogy of higher education of the 21st century and the formation of the national humanitarian and technical elite": in Vol. 3 part 1. Kharkiv: NTU "KhPI" pp. 88–97 [in Ukrainian].

Reintjes, Ch., & Bellenberg G. (2018). Mentoring und Coaching als bedeutsame Lerngelegenheiten zur Professionalisierung. *Schulpraktische Studien und Professionalisierung* (Bd. 3). Münster: Waxmann. 230 p. [in Germany].

Yel'nykova, H.V. (2014). Pidvyshchennya kvalifikatsiyi pedahohichnykh pratsivnykiv u t.ch. kerivnykiv, profesiyno-tehniknykh navchal'nykh zakladiv, navchannya na pidpryyemstvi. [Advanced training of teachers, including managers, vocational schools, training at the enterprise]. *Teoriya i metodyka profesiynoyi osvity – Theory and methods of vocational education*. Vol. 1. Issue 5. pp. 1-13 [in Ukrainian].

Accepted: March 15, 2021

